

Aprob,

Avocatul Poporului,

Victor Ciorbea

RAPORT

privind vizita efectuată la Penitenciarul Iași, județul Iași

Sumar:

Prezentul raport, întocmit ca urmare a vizitei inopinate la Penitenciarul Iași, are ca obiect verificarea condițiilor de cazare și tratament din unitate, precum și soluționarea sesizării din oficiu în legătură cu articolul din cotidianul Cuget Liber, potrivit căruia un deținut condamnat pentru omor calificat a fost găsit mort în celula sa din Penitenciarul Iași. Raportul este structurat pe trei capitole, după cum urmează:

1. Cadrul general și organizarea vizitei.
2. Constatările rezultate din vizita efectuată.
3. Recomandări.

1. Cadrul general și organizarea vizitei

Prin Legea nr. 109/2009, România a ratificat Protocolul opțional (denumit în continuare OPCAT), adoptat la New York la 18 decembrie 2002, la Convenția împotriva torturii și a altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante, adoptată la New York la 10 decembrie 1984.

Domeniul privind prevenirea torturii în locurile de detenție din cadrul instituției Avocatul Poporului îndeplinește atribuțiile de Mecanism Național de Prevenire a torturii în locurile de detenție, în sensul prevederilor OPCAT, monitorizând în mod regulat tratamentul aplicat persoanelor aflate în locuri de detenție, prin vizitarea, anunțată sau inopinată, a locurilor de detenție.

În acest sens, în temeiul art. 14 alin. (1), art. 29¹ alin. (1), art. 29³ lit. a și art. 29⁷ alin. (3) din Legea nr. 35/1997 privind organizarea și funcționarea instituției Avocatul Poporului, republicată, cu modificările și completările ulterioare, instituția "Avocatul Poporului" a efectuat, în perioada 17-18 noiembrie 2017, o vizită la Penitenciarul Iași, județul Iași.

La efectuarea vizitei au participat reprezentanți ai instituției Avocatul Poporului, Domeniul privind prevenirea torturii în locurile de detenție, respectiv un avocat, un psiholog și un asistent social, consilieri în cadrul Centrului Zonal Bacău; un medic, un psiholog și domnul Alexandru Stelian Gulei, reprezentant al O.N.G. „Asociația Alternative Sociale” Iași.

Vizita a avut ca obiective verificarea condițiilor de cazare și tratament din unitate, precum și soluționarea sesizării din oficiu în legătură cu articolul din cotidianul Cuget Liber, potrivit căruia un deținut condamnat pentru omor calificat a fost găsit mort în celula sa din Penitenciarul Iași.

2. Constatările rezultate din vizita efectuată

Penitenciarul Iași custodiază deținuți din șase județe: Bacău, Botoșani, Iași, Neamț, Suceava, Vaslui. Repartizarea în camere se face cu respectarea criteriilor de separație legale.

La data efectuării vizitei în Penitenciarul Iași erau custodiate 1203 persoane private de libertate, la o capacitate legală de 730 de locuri, ceea ce reprezenta un procent de ocupare de aproximativ 164% din capacitatea legală.

În funcție de regimul de executare, la data de 17.11.2017, persoanele private de libertate erau distribuite astfel:

- observare carantinare: 34 de deținuți (din care 3 femei);
- arestați preventiv: 109 deținuți (din care 1 minor);
- regim deschis: 212 deținuți;
- regim semideschis: 25 de deținuți;
- regim închis: 644 de deținuți;
- regim de maximă siguranță: 170 de deținuți;
- tranzit : 9 deținuți (din care 2 femei).

Conducerea penitenciarului era asigurată de către un director și trei directori adjuncți (director adjunct siguranța deținerii și regim penitenciar, director adjunct educație și asistență psihosocială și director adjunct economico-administrativ).

Sectorul de deținere al penitenciarului cuprindea 3 pavilioane, fiind organizat pe 9 secții de deținere interioară, cu regim de maximă siguranță, regim închis și regim deschis. Baza materială a Penitenciarului Iași era formată și din clădiri administrative, cameră de vizite, cameră pentru vizite intime, atelier de tâmplărie, săli de clasă în secția 9 pentru regimul de maximă siguranță (clasele V-VIII), cabinete medicale, infirmerie, sală de sport, bloc alimentar, trei terenuri de sport, curți de plimbare.

Din partea Penitenciarului Iași au participat la discuții și la vizitarea acestuia domnul Director Comisar șef de penitenciare [redacted] loamna Director adjunct Serviciul Educație și Asistență psihosocială Comisar șef [redacted] personal medical, psihologi și șefi de secții.

În cadrul discuțiilor, domnul director a făcut o scurtă prezentare a situației din Penitenciarul Iași.

Activitatea Penitenciarului Iași era asigurată de un număr de 411 persoane, angajați ai Administrației Naționale a Penitenciarelor, iar 61 de posturi erau vacante. Cea mai mare lipsă de personal se înregistra la domeniul medical și în sectorul operativ (siguranță penitenciară și regim penitenciar). Din informațiile furnizate de personalul Penitenciarului Iași a reieșit că la data de 01.01.2017 erau încadrate 420 de persoane, iar pe parcursul anului au plecat prin mutări, pensionări, demisii etc. 16 persoane și au fost încadrate 12 persoane.

Din datele prezentate, a reieșit că **supraaglomerarea era principala problemă**

existentă în Penitenciarul Iași, problemă care ducea la apariția altor disfuncționalități privind condiții de cazare improprii, imposibilitatea asigurării igienei și asistenței medicale corespunzătoare, apariția stărilor conflictuale între persoanele private de libertate etc.

Periodic, conducerea Penitenciarului Iași se adresează Administrației Naționale a Penitenciarelor cu propunerea de transfer a unor deținuți, pentru evitarea supraaglomerării, astfel una din măsurile luate de conducerea Penitenciarului Iași și aprobate de Administrația Națională a Penitenciarelor a constat în transferarea unor deținuți în alte penitenciare din țară, ceea ce a determinat scoaterea din camerele de cazare a unui număr de aproximativ 215 paturi de la nivelul al treilea, din secțiile 7 și 8 (maximă siguranță), precum și din secția 1.

Mai mult, la nivelul Penitenciarului Iași erau persoane private de libertate care dețineau sentințe penale definitive și irevocabile din anii anteriori, prin care Judecătoria Iași Secția Penală obliga Penitenciarul Iași la asigurarea unui spațiu de cel puțin 4 mp pentru deținuții clasificați în regim închis și maximă siguranță și cel puțin 6 mc de aer pentru deținuții de la regim semideschis sau deschis. **Punerea în executare a acestor sentințe era făcută cu dificultate, astfel că s-a impus cazarea persoanelor private de libertate care aveau astfel de sentințe în cadrul unor secții care nu cuprindeau categoria din care făceau acestea parte, sau transferul acestor persoane la Penitenciarul Tulcea.**

Penitenciarul era racordat la sistemul centralizat de distribuție a apei și la canalizare. Apa caldă era distribuită zilnic după un program adus la cunoștința persoanelor private de libertate. Energia electrică era distribuită din sistemul centralizat, iar noaptea funcționa doar iluminatul de veghe. Căldura pe timp de iarnă și apa caldă erau asigurate de o centrală termică proprie. Produsele de igienă erau distribuite lunar, iar dezinsecția și dezinfecția se făceau periodic sau la cerere de către firme cu care erau încheiate contracte de prestări servicii. Nu exista sală de mese în nici un pavilion, astfel că deținuții serveau masa în camere.

Referitor la fondurile alocate pentru desfășurarea în bune condiții a activităților din Penitenciarul Iași, acestea au fost apreciate de conducerea Penitenciarului ca fiind suficiente, astfel că pe parcursul anului 2017 au putut fi efectuate o serie de reparații curente la spațiile de cazare a deținuților și s-au achiziționat bunuri materiale de natura obiectelor de inventar cu destinația îmbunătățirii condițiilor de detenție după cum urmează: lenjerie

(maieuri, boxeri, șosete) și articole de pat, dulap frigorific, cameră frigorifică, mașină profesională de spălat rufe, stație de dedurizare apă, 3 fotolii rulante, 60 de televizoare LED Vortex, cărucior din inox pentru transportul rufelor murdare, nebulizator cu piston etc., precum și numeroase instrumente necesare la cabinetul stomtologic (clește rădăcini și molar, elevatoare, cutii instrumentar, oglinzi dentare, seringi, foarfece etc.).

În ceea ce privește starea disciplinară în rândul persoanelor private de libertate, în perioada august-octombrie 2017 au fost discutate în Comisia de Disciplină a Penitenciarului Iași un număr de **280 de rapoarte de incident, fiind aplicate 173 de sancțiuni disciplinare, 77 de persoane private de libertate nu au fost sancționate, iar 30 de dosare au fost clasate**. Sancțiunile disciplinare aplicate au fost: 50 de avertismente, 28 de sancțiuni cu suspendarea dreptului de a mai participa la activități culturale artistice și sportive timp de o lună, 5 sancțiuni cu suspendarea dreptului de a presta muncă pentru o perioadă de o lună, 43 de sancțiuni cu suspendarea dreptului de a primi și de a cumpăra bunuri pentru o perioadă de maxim 2 luni, 23 de sancțiuni cu suspendarea dreptului de a primi vizite pe o perioadă de maxim 3 luni, 7 sancțiuni cu izolare pentru o perioadă de 5 zile și 17 sancțiuni cu izolare pentru o perioadă de 10 zile. Din analiza Registrului de consultații medicale deținuți izolator pedeapsă a reieșit că pe parcursul anului 2017 un număr de 44 de persoane au primit pedeapsa cu izolarea.

Din verificările efectuate de echipa de vizită în Registrul de înregistrări a rapoartelor de incident, dosarele de incident și din informațiile furnizate de personalul unității, echipa de vizită a constatat că în Penitenciarul Iași era respectată procedura constatării abaterilor disciplinare. Astfel, incidentele de pe secțiile de deținere erau raportate de către personalul de pază șefilor de secție, care declanșau procedura disciplinară prin înaintarea raportului de incident comisiei de disciplină; se efectuau cercetările prealabile privind fapta, se aduceau la cunoștință motivele declanșării procedurii disciplinare persoanei condamnate. În termen de 24 de ore de la înregistrare, rapoartele de incident erau înaintate comisiei de disciplină, care stabilea un termen pentru întrunirea comisiei și efectuarea cercetării disciplinare. Comisia de disciplină informa persoana cu privire la acuzațiile care i se aduceau, analiza documentele de la dosar, audia persoana condamnată, după care se pronunța cu privire la faptă. Hotărârea comisiei de disciplină se comunica persoanei condamnate de îndată, sub semnătură, cu menționarea căii de atac existente și a termenului de exercitare a acesteia.

Procedura sancționării era supusă controlului instanțelor judecătorești.

Referitor la dosarele disciplinare, acestea cuprindeau: Rapoartele de incident, care includeau rubrici referitoare la descrierea faptei, aducerea la cunoștința persoanei private de libertate a raportului de incident, sub semnătură; Declarații ale martorilor; Referatele rezumative de cercetare a incidentului disciplinar; Hotărârile comisiei de disciplină cu rubrici privind: descrierea abaterii disciplinare săvârșite și informații privind luarea la cunoștință a raportului de incident, audierea în fața comisiei, încadrarea abaterii și sancțiunea disciplinară, semnătura de înmânare a exemplarului Hotărârii, rubrica de informare referitoare la posibilitatea formulării plângerii la judecătorul de supraveghere, soluția judecătorului de supraveghere, semnătura de luare la cunoștință și mențiunea sub semnătură dacă deținutul face sau nu contestație împotriva încheierii judecătorului; hotărârea judecătorului de supraveghere a privării de libertate sau hotărârea instanței de judecată cu privire la contestația depusă de deținut.

Din discuțiile purtate cu deținuții a reieșit că aceștia cunoșteau dreptul de a contesta sancțiunile disciplinare primite, echipa de vizită putând constata că un procent de aproximativ 40% din sancțiunile aplicate fuseseră contestate de către persoanele private de libertate. Sancțiunile au fost aplicate persoanelor private de libertate în urma efectuării cercetării disciplinare și a audierii acestora, deși unele dintre acestea au susținut în cadrul interviurilor că **la audieri Comisia de disciplină nu ar ține cont de toate apărările lor, respectiv că la aplicarea sancțiunilor disciplinare de către Comisia disciplinară nu sunt luate în considerare susținerile și apărările lor.**

Din examinarea situației de mai sus se remarcă, pe de o parte **nesancționarea faptelor în cazul a 107 de rapoarte de incident din perioada august-octombrie 2017, iar pe de altă parte ponderea mare a sancțiunii constând în suspendarea dreptului de a primi vizite și a sancțiunii cu izolarea.**

Cât privește aplicarea proporționată a sancțiunii disciplinare în funcție de abaterea săvârșită, în cadrul interviurilor cu persoanele private de libertate acestea s-au plâns de ușurința prea mare cu care sunt întocmite rapoartele de incident precum și de aplicarea sancțiunilor disciplinare de către Comisia disciplinară pentru încălcări ușoare ale regulilor de disciplină. **În privința abaterilor disciplinare ușoare, administrația penitenciarelor este încurajată să utilizeze, în măsura posibilă, prevenirea conflictelor, medierea sau**

orice alte mecanisme alternative de soluționare a litigiilor pentru a preveni încălcările disciplinare sau pentru a soluționa conflictele, astfel cum se recomandă în Regulile Mandela (Regula nr. 38).

Din interviurile acordate persoanelor private de libertate a rezultat că una dintre sancțiunile disciplinare aplicate este cea a suspendării dreptului de a primi vizite pentru o perioadă de cel mult 3 luni, sancțiune care are drept consecință îngrădirea contactului cu familia. **Conform Regulii nr. 43 (3) din Regulile Mandela adoptate de O.N.U., sancțiunile disciplinare sau măsurile restrictive nu presupun interzicerea contactelor cu familia.**

Apreciem că aplicarea sancțiunii disciplinare constând în suspendarea dreptului la vizită afectează relația deținuților cu familiile și reduce rolul incluziunii sociale postliberare a persoanelor private de libertate.

Cu ocazia vizitării Penitenciarului Iași, membrii echipei de vizită au constatat următoarele:

Referitor la condițiile de cazare

Primul pavilion de deținere vizitat era o clădire construită în anul 1983 și cuprindea secțiile 1, 3, 4, 5 și 6. Din relațiile luate de la personalul Penitenciarului a reieșit că acest pavilion fusese expertizat în anul 2008 când s-a stabilit că **structura existentă nu mai corespundea din punct de vedere al rezistenței și stabilității, astfel că nu se încadra în normele tehnice în vigoare, fapt ce impunea înlăturarea celui de-al treilea nivel de pat.**

Cu ocazia efectuării vizitei s-a putut observa că erau **numeroase camerele în care cel de-al treilea nivel de paturi exista, supraaglomera era foarte evidentă, în camere era mizerie și condens, cazarmamentul și saltelele erau deteriorate, în băi erau infiltrații de apă și mucegai, iar instalațiile sanitare insuficiente erau defecte, vechi și ruginite. Ferestrele nu asigurau iluminatul natural și aerisirea camerelor, iar becurile existente nu erau suficiente pentru asigurarea iluminatului artificial. Camerele nu aveau mobilier (în afară de paturi și câteva băncuțe), deținuții fiind obligați să mănânce în pat. Lucrurile personale erau ținute în pungi sub pat deoarece cambuzele erau foarte mici, întunecoase, neigienizate, cu galerii și găuri făcute de rozătoare și nu aveau rafturi. Pe pereții camerelor puteau fi observate numeroase urme de insecte (ploșnițe)**

strivite. La baie instalațiile sanitare erau defecte și ruginite, pereții prezentau mucegai, iar mirosul era neplăcut.

Persoanele private de libertate, deși au colaborat cu echipa arătând toate problemele cu care se confruntă, erau revoltate de supraaglomerarea din camere, de condițiile proaste de detenție, de asistența medicală acordată și de relațiile cu personalul Penitenciarului Iași. Conform observațiilor membrilor echipei de vizită, în zona pavilionului vechi s-au putut remarca condiții extrem de proaste, iar deținuții au reclamat prezența păduchilor, a ploșnițelor și a rozătoarelor.

Deși în Secția 6 de deținere au avut loc reparații de întreținere a tuturor celor 11 camere, la momentul vizitei, deși condițiile din camere erau mai bune decât la celelalte secții vizitate, s-au putut observa **existența infiltrațiilor de apă și a mucegaiului în zona băilor, precum și un grad mare de supraaglomerare.**

Pavilionul care cuprindea secțiile 7 și 8 de maximă siguranță și școala era construit în anul 1997, iar condițiile de cazare erau relativ mai bune decât în pavilionul vechi. Deși membrii echipei au putut observa o ameliorare a condițiilor de cazare din camere (paturi noi pe două nivele, masă cu scaune, ferestre mari, zugrăveală și instalații sanitare noi), s-a reținut și faptul că **în camere era foarte multă umiditate, saltelele erau umede, tâmplăria montată era ruginită pe alocuri, era mucegai în zona geamurilor, iar în băile refăcute erau infiltrații de apă din tavane. Supraaglomerarea era evidentă și pe aceste secții, astfel în camere de aproximativ 16 mp erau cazate 6 sau chiar 8 persoane.** Din discuțiile cu deținuții a reieșit că aceștia erau nemulțumiți de condițiile de cazare, de faptul că erau prea mulți într-o cameră, de hrana și asistența medicală primită.

În secția 7 au fost vizitate și camera de protecție și izolatorul. Camera de protecție era în suprafață de aproximativ 16 mp, avea trei paturi dispuse pe un singur nivel, era igienizată și curată. Baia, deși era refăcută, avea **infiltrații de apă în tavan și mucegai.**

Pavilionul pentru regimul deschis era construit în anul 2012, avea trei nivele (P+2) și era dotat cu sală de mese cu mobilier încastat în paviment. Majoritatea camerelor vizitate erau dotate cu mobilierul strict necesar (paturi, băncuțe, televizoare), **se putea observa supraaglomerarea (camerele erau ocupate de 6 până la 17 persoane în funcție de suprafața acestora),** dar starea de igienă a camerelor era mai bună decât în pavilioanele vechi. Băile erau murdare și cu multă umezeală și rugină, dar ferestrele erau mari, astfel

încât camerele erau aerisite și luminate natural. Majoritatea persoanelor private de libertate au reclamat **prezența ploșnițelor, au arătat echipei de vizită insecte vii, precum și cicatricile lăsate pe piele de pișcăturile insectelor.**

Referitor la asigurarea alimentației beneficiarilor

Bucătăria era formată din trei camere mari, fiecare având destinații diferite, astfel: o cameră era pentru depozitarea produselor alimentare, una pentru pregătirea și fierberea mâncării și una pentru spălarea veselei. Vesela era nouă, din inox. Holurile și camerele de depozitare erau curate, dar umiditatea era mare deoarece abia se finalizase procesul de pregătire a hranei.

Conform meniului pus la dispoziție de către personalul de la bucătărie, membrii echipei de vizită au gustat din hrana servită la prânz persoanelor private de libertate: ciorbă de cartofi și varză cu carne (regim normal), supă de legume și piure de cartofi cu carne de pasăre (regim diabet). De asemenea, membrii echipei de vizită au analizat și calitatea pâinii distribuite persoanelor private de libertate, fără a observa nereguli sau o calitate necorespunzătoare a acestora.

Referitor la acordarea asistenței medicale

La data efectuării vizitei, Penitenciarul Iași dispunea de un număr de 5 cabinete medicale, 4 săli de tratamente, 1 infirmerie și un cabinet stomatologic, repartizate în toate pavilioanele Penitenciarului. În aceste cabinete își desfășurau activitatea 2 medici de medicină generală angajați ai unității, 2 medici de familie cu care unitatea avea contract de colaborare, 1 medic stomatolog angajat și 10 asistenți medicali, din care 6 lucrau în ture de 12/24 și 12/48 de ore, asigurând astfel permanența asistenței medicale în Penitenciar. **Personalul specializat din departamentul medical era subdimensionat** raportat la numărul de deținuți pe care îl gestiona (3 posturi de medic erau vacante), medicii acordând consultații mult peste normă, ceea ce afecta calitatea actului medical. Deținuții cu boli cronice precum tuberculoza activă sau TBC multidrogorezistentă (MDR) erau dirijați către Penitenciarul Jilava, iar cei cu patologie respiratorie cronică erau trimiși la Penitenciarul Spital Târgu Ocna. În timp, majoritatea deținuților dezvoltau tulburări de personalitate, astfel că **era necesar să se angajeze un medic psihiatru.** Existau aproximativ 150 de

persoane sub tratament pentru probleme psihice și mai ales la regimul de maximă siguranță acestea se decompensau des.

Penitenciarul Iași avea convenție de colaborare cu Spitalul Militar Iași pentru consult de specialitate și interclinic, transportul pacienților către spital și înapoi făcându-se în regim de escortă. Pentru situațiile de transfer în scop medical se asigura transportul deținuților sub escorta cu mașinile din dotarea Penitenciarului.

Penitenciarul Iași colabora cu Clinica Pro Life Iași pentru asigurarea consultațiilor în incinta Penitenciarului pentru specialitățile de boli interne, ORL, neurologie, diabet, dermatologie, psihiatrie, după programarea prealabilă a pacienților.

Cabinetele medicale și sălile de tratamente respectau standardele minimale de spațiu, aveau un nivel corespunzător de igienă și de dotare. Fiecare cabinet avea un aparat de urgență care cuprindea baremul minim de medicamente și materiale sanitare necesar pentru situațiile de urgență. **La verificarea acestuia s-a observat lipsa adrenalinei și existența unui flacon de antibiotic expirat.** În paralel cu aparatul de urgență exista așa-numitul dulap de medicamente, care conținea un număr de medicamente uzuale pentru afecțiunile acute ușoare care apăreau intercurrent. Acesta era zilnic utilizat și completat de la farmacia unității.

Accesul la asistența medicală era neîngrădit pentru urgențe sau situații acute, când prin intermediul agentului de tură este semnalată situația de urgență medicală, iar medicul și/sau asistenta medicală interveneau, în funcție de constatări recomandând un tratament medicamentos, fie în camera de detenție, fie la infirmerie. Urgențele mari erau dirijate prin sistemul de urgență 112 la spitalul de gardă.

Deoarece numărul deținuților era foarte mare, a fost necesară, pentru celelalte afecțiuni și în special pentru cele cronice, instituirea unui sistem de programare, astfel încât, săptămânal sau cel târziu o dată la două săptămâni, fiecare deținut să poată beneficia de consult medical. Cu toate acestea, consultațiile deținuților se făceau cu dificultate și cu timpi de așteptare mari din cauza procedurilor de supraveghere și deplasare, precum și a lipsei de personal medical.

Tratamentele stomatologice erau asigurate de către un medic stomatolog și asistenta medicală angajate ale Penitenciarului, care își desfășurau activitatea în cadrul cabinetului stomatologic dotat și amenajat corespunzător cu un unit dentar în bună stare de funcționare.

Din analiza registrelor identificate la nivelul cabinetelor medicale, a reieșit că activitatea medicală se consemna în registre medicale și fișe medicale. Astfel, exista un Registru de Consultații unde se înregistrau data, ora, tratamentul și simptomatologia sau diagnosticul, medicația eliberată de la aparatul de urgență sau dulapul de medicamente sub semnătura pacientului și eventuala rețetă primită. În sistemul penitenciar nu se folosește cardul de sănătate, astfel încât rețetele sunt eliberate în sistem închis de la farmacia unității. În anul 2017 până la data vizitei au fost consemnate un număr de 21.925 de consultații, în medie 70 pe zi.

În ordinea frecvenței, infecțiile acute de tract respirator erau majoritare la numărul de consultații, urmate de lombalgii, spasmofilie, cefalalgii, afecțiuni digestive acute.

Exista Registrul de Boli Cronice în care se înregistra evidența lunară a bolnavilor cronici, pe bază de opis. S-a putut observa că, în registru existau consemnate cu acuratețe diagnosticul și tratamentul la zi ale fiecărui pacient. În cadrul registrului de boli cronice se ținea separat evidența bolilor psihice, iar deținutul semna zilnic pentru primirea tratamentului în regim supravegheat, neexistând posibilitatea automedicației în alte scopuri. Din analiza registrelor a reieșit că au fost consemnate un număr de 840 boli cronice, medicația asigurându-se pe bază de rețetă o dată la 3 luni, cu excepția bolilor psihice, unde rețeta se elibera lunar. Din informațiile furnizate de personalul medical a reieșit că nu erau probleme cu privire la asigurarea medicației, atât pentru bolile cronice, dar și pentru medicația uzuală de la "dulapul de medicamente", acestea fiind asigurate prin farmacia Penitenciarului.

În Registrul de Agresiuni se consemnau data, ora și tipul agresiunii sau abuzului, precum și declarația victimei. De asemenea, se înștiința Parchetul de pe lângă Judecătoria Iași în vederea cercetării cazului. Până în data de 15 noiembrie 2017 fuseseră consemnate 300 de astfel de cazuri, din care se înaintaseră 265 de sesizări către Parchetul de pe lângă Judecătoria Iași. De menționat că nu toate agresiunile erau însoțite de un raport de expertiză medico-legală, deoarece acesta este un serviciu plătit de către solicitant, iar mulți deținuți nu doresc plata acestuia. În situația când agresiunea sau abuzul nu se obiectivează, se întocmește un raport de incident, iar cei implicați sunt prezentați la comisia de disciplină, unde se stabilesc măsuri de descurajare a unor astfel de practici.

Pentru cazurile de autoagresiune sau tendințe autolitice s-a organizat un serviciu de

Camera de Protecție, unde cazurile raportate sunt supravegheate 2-4-6 ore, până la revenirea la normal, sau sunt dirijate pentru tratament de specialitate. Toate aceste incidente sunt consemnate în registrul Camera de Protecție.

În cursul anului 2017 au existat 2 decese ale deținuților, unul în incinta penitenciarului, iar celălalt într-un spital din Iași, precum și două tentative de suicid. Cu privire la refuzurile de hrană, din analiza Registrului de consultații medicale deținuți refuz de hrană a rezultat că în perioada 01.01.2017-16.11.2017 au fost înregistrate și monitorizate 101 persoane private de libertate, majoritatea acestora fiind de la regimul închis (54) și maximă siguranță (25).

Referitor la acordarea asistenței psihologice

Asistența psihologică a beneficiarilor era asigurată de 6 psihologi angajați, cu atestate de liberă practică la Colegiul Psihologilor din Romania, doi dintre aceștia fiind angajați noi, o salariată fiind în concediu prenatal. În cadrul Penitenciarului Iași doi dintre angajați erau psihologi-clinicieni. Între principalele afecțiuni cu care se confruntă persoanele custodiate se întâlnea depresia, anxietatea, tulburările de comportament, tulburarea antisocială, demonstrativitatea, riscul de suicid, explicabile de altfel, având în vedere filmul existențial particular al deținuților.

În discuțiile cu psihologii **nu a fost posibil să se precizeze cu exactitate o statistică referitoare la numărul de persoane private de libertate pe categorii: minori, femei, vârstici, persoane cu dizabilități fizice sau mentale, deprinderi decizionale scăzute, agresivi, autoagresivi, foști consumatori de substanțe psihotrope, beneficiari cu tratament psihiatric, risc de suicid, abuzați fizic, psihic, emoțional, sexual, deteriorare psihică generată de bătrânețe, aparținători ai comunității LGBT, refuz de hrană, etc.**

Identificarea nevoilor de natură psihologică se făcea doar în baza unui screening de evaluare psihologică, centrat pe nevoi și riscuri.

Referitor la dotările metodologice, **nu se aplicau teste/chestionare, baterie de teste standardizate și etalonate, nu existau teste cu licență, activitatea de evaluare având la bază doar un screening psihologic.**

Referitor la programele de asistență psihologică se arată că, la data efectuării vizitei, un program pe tema consumului de alcool are 11 persoane private de libertate incluse, iar

altul pe tema conduitei agresive – 19 persoane private de libertate.

Dintre temele atinse în activitățile de consiliere psihologică desfășurate la nivelul cabinetelor psihologice enumerăm: Gândirea pozitivă, factor decisiv în construirea unei vieți împlinite, Comportament autoagresiv în detenție, Alegere individuală între convingeri personale și constrângeri sociale, Dependența psihologică și consumul de droguri, Consumul de droguri și comportamentul agresiv, Prevenirea suicidului în mediul penitenciar, Comunicarea ca mijloc de diminuare a agresivității, Limbajul vieții-Comunicare nonviolentă, Toleranța se învață, Violența în mediul carceral, Monitorizarea deținuților în impas existențial.

Referitor la demersurile recuperative efectuate în ultimul an, s-au desfășurat activități de evaluare psihologică, de consiliere psihologică, având în vedere caracteristicile și nevoile psihologice ale persoanelor private de libertate identificate de specialiști, momentul traseului execuțional al deținuților, ținându-se cont de tipul regimului de executare a pedepsei privative de libertate și de posibilitățile în planul resurselor umane, logistice și materiale.

Demersurile specifice personalului de reintegrare socială s-au desfășurat pe trei domenii de intervenție: educație, asistență psihologică și asistență socială și au îmbrăcat caracterul unor intervenții structurate și semistructurate, fie cu caracter general, adresându-se mai multor categorii de deținuți, fie cu caracter specific, ținând cont de caracteristicile psihopedagogice, psihocomportamentale, de vârstă, sex și stare de sănătate ale acestora.

Exista o comisie de monitorizare a comportamentelor agresive, un plan de implementare a strategiei de reducere a comportamentelor agresive, precum și o situație cu persoanele private de libertate sancționate pentru comportamente autoagresive/heteroagresive pe luni.

Programul de lucru al psihologilor este desfășurat în ture, în zilele de luni și joi între orele 11-19, iar în zilele de marți, miercuri și joi între 7-15.

Referitor la activitatea de asistență socială desfășurată în Penitenciarul de Maximă Siguranță Iași

De la începutul anului 2017 și până la momentul vizitei, ofițerii din cadrul Compartimentului Educație și Asistență Psihosocială au realizat un număr total de 1410

evaluări sociale (evaluări inițiale, de parcurs și finale), precum și un număr de 293 consilieri pe probleme sociale - pentru identificarea de resurse, pentru obținerea diverselor documente, pentru restabilirea/medierea relațiilor de familie, precum și alte consilieri efectuate la solicitarea deținuților, fără o cauză specifică.

Majoritatea persoanelor care au fost intervievate au apreciat pozitiv ședințele de consiliere pe probleme de asistență socială individuală/de grup și le considerau utile.

De asemenea, personalul din cadrul Compartimentului Educație și Asistență Psihosocială a mai realizat 209 demersuri pentru soluționarea problemelor sociale, concretizate în adrese către instituții ale statului și către ONG-uri, contacte (medieri) la sectorul de vizite între deținuți și membrii familiilor acestora, apeluri telefonice, e-mailuri etc.

Referitor la dreptul la informare al deținuților, telefoane și corespondență

La nivelul Penitenciarului Iași funcționau 3 biblioteci, situate în cluburile din 3 corpuri de clădire diferite. Cele 3 biblioteci deserveau populația carcerală separat, pe categorii de regimuri de executare a pedepselor și în funcție de locul de deținere: o bibliotecă deservea persoanele de la regimul deschis și avea fondul de carte asigurat printr-o colaborare cu Biblioteca Județeană "Gh. Asachi" Iași, o bibliotecă era destinată persoanelor de la regimurile închis, semideschis-tranzit și arestați preventiv, iar cea de-a treia bibliotecă oferea împrumuturi persoanelor de la regimul de maximă siguranță, infirmerie, tineri, minori și femei în tranzit, arest preventiv.

Fondul de carte cumulat al celor 3 biblioteci era de 1548 volume, asigurat din bugetul de stat, împrumuturi, sponsorizări și era suplimentat prin împrumuturi de la Biblioteca Județeană "Gh. Asachi" Iași – exista un protocol de colaborare încheiat între penitenciar și bibliotecă.

Împrumuturile se realizau, fie prin lectura la club, fie prin oferta de împrumut la cameră.

În baza unui protocol încheiat cu Societatea comercială Apollonia, penitenciarul beneficia de ziare ramburs (presă locală și națională), care erau distribuite mai ales la camerele unde nu existau televizoare, de exemplu camerele cu deținuți aflați în tranzit.

Pe fiecare secție de deținere existau puncte de informare – info-chioșc, cu excepția Secției a V-a. **În timpul vizitei s-a mai constatat că info-chioșcul de pe secția a VI-a nu**

era funcțional. În sistemul la care erau conectate info-chișcurile erau încărcate periodic materiale informative, inclusiv oferta de muncă din județul Iași și din UE.

Toate camerele de deținere vizitate și cluburile erau dotate cu televizoare, proprietate a deținuților sau a penitenciarului. În penitenciar funcționa un studio TV care emitea emisiuni informative-educative proprii, zilnic, în intervalul orar 12-14. În toate camerele de deținere de la regim închis și maximă siguranță existau telefoane fixe, deținuții de la regim semideschis și deschis putând accesa posturile telefonice fixe cu cartelă amplasate pe holurile secțiilor de deținere. Unii deținuți au reclamat faptul că **nu este respectată confidențialitatea apelurilor telefonice**, deoarece posturile telefonice sunt amplasate pe holurile secției, în zone cu trafic intens, aspect confirmat și de membrii echipei de vizită.

În perimetrul penitenciarului erau amplasate mai multe cutii poștale, proprietatea Poștei Române prin intermediul cărora deținuții își exercitau dreptul la corespondență.

Referitor la dreptul deținuților de a frecventa cursurile școlare

Penitenciarul de Maximă Siguranță Iași avea încheiat un Protocol de colaborare cu Inspectoratul Școlar Județean Iași, în baza căruia se asigura școlarizarea deținuților.

Astfel, în anul școlar 2017-2018 au fost înscriși la cursuri școlare 118 deținuți, iar la momentul vizitei frecventau școala doar 49 de deținuți, cauzele reducerii cifrei de școlarizare fiind transferul la alte unități penitenciare, abandonul școlar, dar și eliminarea deținuților de la cursuri pe criterii disciplinare.

Cursurile erau susținute de cadre didactice de la Școala Gimnazială nr. 41 Iași cu 18 norme didactice. Astfel, în cadrul programului de școlarizare erau înființate 2 clase de învățământ primar "A doua șansă", 2 clase a V-a, 2 clase a VI-a, o clasă a VII-a și două clase a VIII -a. Conform Legii educației naționale și protocolului încheiat cu Inspectoratul Școlar Județean Iași, clasele aveau în general între 8 și 12 elevi și în mod exceptional 4-6 elevi.

Referitor la dreptul deținuților la muncă

Urmare a unui protocol de colaborare încheiat între unitatea penitenciară și Agenția Județeană de Ocupare și Formare a Forței de Muncă Iași, în anul 2017 au fost calificați 17 deținuți în meseria de ajutor mecanic auto. La momentul vizitei, un număr de 319 deținuți participau la diverse munci, cea mai mare parte dintre aceștia efectuând diverse munci în interiorul Penitenciarului Iași (la pregătirea și prepararea hranei, igienizarea spațiilor

comune, diverse lucrări în penitenciar etc.)

Referitor la posibilitatea deținuților de a face cumpărături

În incinta penitenciarului funcționau 3 magazine, toate proprietate a aceleiași societăți comerciale. Deși unii deținuți s-au plâns de prețurile prea mari la produsele din cele 3 magazine, conducerea penitenciarului a precizat că societatea comercială care le administrează are obligația legală de a corela prețurile produselor cu prețurile orașului/zonă în care este amplasat penitenciarul. Întrucât Penitenciarul de Maximă Siguranță Iași este poziționat în cartierul Copou, zonă rezidențială relativ scumpă a Iașului, prețurile produselor de la magazinele din Penitenciar sunt aproximativ același cu cele din magazinele situate în zona publică a cartierului.

Aspecte desprinse în urma interviurilor cu deținuții

În cadrul interviurilor cu persoanele private de libertate, acestea au invocat: supraaglomerarea camerelor de detenție; prezența ploșnițelor și a gândacilor în camere; calitatea necorespunzătoare a hranei; numărul insuficient de personal medical necesar pentru rezolvarea solicitărilor de consultații; atitudinea necorespunzătoare a personalului de pază.

Mai mulți deținuți s-au plâns de faptul că hrana este slabă calitativ și insuficientă cantitativ, dar deținuții aflați în penitenciar de mai mult timp au recunoscut faptul că hrana s-a îmbunătățit calitativ, comparativ cu anul 2016. Membrii echipei de vizitare au degustat din felurile de mâncare pregătite pentru masa de prânz și au apreciat calitatea hranei ca fiind corespunzătoare.

Alte plângeri ale deținuților vizau faptul că pe durata nopții se închid ușile la camerele cu regim deschis de executarea a pedepsei, calitatea asistenței medicale generale era nesatisfăcătoare, accesau foarte greu cabinetul de stomatologie, rapoartele de incident se întocmeau cu foarte mare ușurință și fără motive temeinice.

Unii dintre deținuți au apreciat că în ultimii 2 ani s-au îmbunătățit condițiile de cazare și hrana pe care o primesc, iar cursurile educaționale la care participă sunt utile, dar erau nemulțumiți de criteriile restrictive de absolvire a acestora.

Câteva persoane private de libertate au reclamat comportamentul abuziv al unui angajat al penitenciarului de pe Secția 1, aceste aspecte fiind aduse de către membrii echipei de vizită la cunoștința directorului penitenciarului, la întâlnirea finală cu acesta din data de

18.11.2017. Astfel, directorul penitenciarului a confirmat membrilor echipei faptul că respectiva persoană se afla în conflict cu o parte dintre deținuți și membrii de personal, a avut o sancțiune – mustrare scrisă – în anul 2014, iar în anul 2015 a primit același tip de sancțiune. Situația angajatului respectiv se afla în atenția conducerii penitenciarului și, în funcție de evoluția situației, urma a se lua măsuri de cercetare disciplinară față de acesta.

Alte aspecte constatate de membrii echipei de vizită

În timpul vizitării mai multor camere de deținere s-a putut observa că **persoanele private de libertate își păstrează alimentele primite în pachete sau de la bucătăria penitenciarului, pe jos, în băi, în condiții igienico-sanitare improprii.** Conform informațiilor furnizate de deținuți, frigiderele aflate pe secții (există câte un frigider/secție pentru uzul deținuților) sunt **insuficiente raportat la populația carcerală, iar unele dintre ele sunt defecte. Ex – frigiderul de pe secția a VI-a, care era încuiat și amplasat în așa fel încât nu s-a putut proba buna funcționare a acestuia.**

Sesizarea din oficiu

Sesizarea din oficiu a avut la bază un articolul din cotidianul Cuget Liber, potrivit căruia un deținut condamnat pentru omor calificat a fost găsit mort în celula sa din Penitenciarul Iași.

Conform informațiilor furnizate de mass-media (Cuget Liber din data de 02.10.2017), în articolul „Deținut condamnat pentru omor calificat, găsit mort în celulă”, un deținut din Penitenciarul Iași a fost găsit mort de către un coleg de celulă. Conform aceleiași surse, deținutul era condamnat la 25 de ani de închisoare și își ispășea pedeapsa în Penitenciarul Iași.

Articolul menționa că deținutul a primit îngrijiri în primă fază de la cadrele medicale ale penitenciarului, după care a fost chemat un echipaj SMURD. Nu s-au identificat urme de violență pe corpul deținutului, iar la momentul apariției articolului nu se cunoaștea cauza decesului.

În finalul articolului este relatată declarația purtătorului de cuvânt al penitenciarului, Gabriela Topoliceanu, în care se menționează că a fost sesizat Parchetul de pe lângă Judecătoria Iași și judecătorul delegat, iar cauza morții se va stabili în urma efectuării necropsiei.

Din informațiile furnizate de personalul Penitenciarului Iași a reieșit că la data de 02.10.2017, ora 02.13, a decedat în Penitenciarul Iași deținutul născut la data de 23.11.1988, condamnat la 25 de ani de închisoare pentru omor calificat.

Deținutul a fost arestat de Inspectoratul de Poliție Județean Bacău la data de 23.04.2016 și depus la Penitenciarul Bacău la data de 18.08.2016. În Penitenciarul Iași a fost transferat la data de 21.04.2017, pentru executarea pedepsei privative de libertate.

A fost în evidența cabinetului medical al Penitenciarului Iași cu diagnosticul de tulburare de personalitate antisocială, cu tulburări de comportament și conduit, corp străin ingerat voluntar, pentru care primea tratament conform recomandărilor medicului psihiatru cu sertralină 50 mg/zi, gabapentin 300 mgx4/zi, tritico 150 mg 1/3 cp/zi, deținutul semnând pentru primirea tratamentului.

În perioada iulie-septembrie 2017, deținutul s-a prezentat la cabinetul medical al unității de 20 de ori, pentru acuze subiective, când a primit tratament simptomatic sau pentru a primi tratament cronic. Conform Fișei de observație clinică nr. 80/2017 din data de 21.06.2017, deținutul a fost internat în infirmeria unității, pentru monitorizarea stării de sănătate, din cauza corpului străin ingerat (pastilă clor sanitar și ulterior linguriță) la data de 12.05.2017, respectiv 14.05.2017, în timp ce se afla în tranzit la Penitenciarul Bacău.

De asemenea, a fost prezentat la Spitalul Sfântul Spiridon – Secția Gastroenterologie, pentru examene de specialitate în cursul lunii iunie 2017, cât și în luna septembrie 2017.

În datele de 04.09.2017 și 12.09.2017 au fost întocmite note telefonice către Penitenciarul-Spital Rahova, secția chirurgie, pentru evaluare și tratament chirurgical, răspunsul fiind negativ la prima notă (motivată de lipsa de locuri) și pozitiv la a doua notă, deținutul fiind de acord la data de 11.09.2017 cu intervenția chirurgicală ce ar fi avut loc în Penitenciarul-Spital Rahova.. Conform răspunsului din data de 13.09.2017 a Administrației Naționale a Penitenciarelor, pacientul urma să fie internat la Penitenciarul-Spital Rahova după data de 09.10.2017.

La data de 02.10.2017, ora 01.30, asistentul din tura de noapte a fost anunțat de către supraveghetorul de pe secția 7 că deținutul : nu prezenta semne vitale. Asistentul s-a deplasat la nivelul camerei, unde l-a găsit pe deținut în stop cardio-respirator, a început manevrele de resuscitare și a solicitat prezența unui echipaj SMURD. Echipajul a intrat în unitate la ora 01.49 și au continuat manevrele de resuscitare, până la ora 02.13 când

s-a pronunțat decesul.

În data de 02.10.2017 s-a efectuat necropsia la sediul Institutului de Medicină Legală Iași, stabilind cauzele decesului ca fiind insuficiența cardiorespiratorie acută, hemoragie subarahnoidiană masivă, accident vascular cerebral hemoragic.

Cu privire la decesul deținutului Penitenciarul Iași nu a înaintat o sesizare către Parchetul de pe lângă Judecătoria Iași, motivat de faptul că nu exista suspiciunea unui deces cu violență. Până la data efectuării vizitei nu fusese primită necropsia de la Institutul de Medicină Legală, ci doar o informare cu privire la cauzele decesului.

Având în vedere că **Penitenciarul Iași nu a înaintat o sesizare către Parchet, deși art. 52 alin. (1) din Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal prevede că "În cazul decesului unei persoane condamnate, administrația penitenciarului înștiințează de îndată judecătorul de supraveghere a privării de libertate, parchetul și Administrația Națională a Penitenciarelor, familia persoanei decedate, o persoană apropiată acesteia sau, după caz, reprezentantul legal"**, instituția Avocatul Poporului urmează să sesizeze Parchetul de pe lângă Judecătoria Iași cu privire la aspectele constatate.

3. Recomandări

Având în vedere cele de mai sus, în temeiul art. 29¹¹ alin. (1) din Legea nr. 35/1997 privind organizarea și funcționarea instituției Avocatul Poporului, republicată, cu modificările și completările ulterioare, Avocatul Poporului:

RECOMANDĂ

1. Conducerii Administrației Naționale a Penitenciarelor să întreprindă măsurile legale care se impun pentru:

- gestionarea supraaglomerării în cadrul Penitenciarului Iași, în condițiile în care la momentul vizitei erau custodiate 1203 persoane private de libertate, la o capacitate legală de 730 de locuri, ceea ce reprezenta un procent de ocupare de aproximativ 164% din capacitatea legală.

- alocarea fondurilor necesare achiziționării mai multor frigidere, precum și înlocuirea sau repararea celor defecte deoarece în timpul vizitei s-a probat faptul că în mai multe camere de deținere persoanele private de libertate își păstrau alimentele pe jos, în băi, în condiții igienico-sanitare improprii;
- angajarea personalului medical necesar desfășurării activităților din Penitenciarul Iași.

2. Conducerii Penitenciarului Iași să întreprindă măsurile legale care se impun pentru:

- îmbunătățirea condițiilor de cazare prin dotarea tuturor camerelor cu paturi și saltele noi, precum și cu mobilierul necesar pentru servirea mesei și păstrarea bunurilor și obiectelor personale; asigurarea unui iluminat artificial corespunzător, în special în camerele în care iluminatul natural era insuficient; eliminarea celui de-al treilea nivel de paturi din toate camerele de detenție; igienizarea și dotarea băilor cu mobilierul și utilitățile necesare;
- continuarea acțiunilor de igienizare a camerelor de deținere, precum și efectuarea operațiunilor de dezinsecție cu o frecvență mai mare și verificarea eficienței substanțelor folosite;
- acordarea unei atenții mărite și verificarea necesarului de medicamente de urgență, precum și a termenului de valabilitate a medicației de urgență;
- identificarea unor soluții pentru asigurarea confidențialității apelurilor telefonice pentru persoanele private de libertate de la secțiile semideschis și deschis, care nu au posturi telefonice în camere;
- amplasarea unui punct de informare – info-chioșc în perimetrul Secției a V-a de deținere, precum și remedierea și punerea în funcțiune a aceluiași tip de aparat amplasat în Secția a VI-a de deținere;
- informarea instituției Avocatul Poporului – Domeniul privind prevenirea torturii în locurile de detenție în legătură cu evoluția situației privind angajatul penitenciarului aflat în conflict cu unii deținuți și cu o parte dintre membrii de personal;

- luarea măsurilor necesare ca persoanele implicate în procedura disciplinară (persoana/persoanele desemnate să efectueze cercetarea prealabilă și membrii comisiei de disciplină) să depună mai multă diligență, în luarea la cunoștință de către deținuți a rapoartelor de incident, în verificarea apărărilor lor, cât și în audierea deținuților pentru stabilirea sancțiunilor disciplinare.
- prevenirea abaterilor disciplinare și utilizarea mecanismelor alternative pentru soluționarea acestora, având în vedere că, potrivit Ansamblului de reguli minime ale Națiunilor Unite pentru tratamentul deținuților (Regulile Nelson Mandela), administrația penitenciarelor este încurajată să utilizeze, în măsura posibilă, prevenirea conflictelor, medierea sau orice alte mecanisme alternative de soluționare a litigiilor pentru a preveni încălcările disciplinare sau pentru a soluționa conflictele. (Regula nr. 38). În același timp, potrivit Normelor CPT, deciziile de aplanare a conflictelor trebuie să aibă prioritate în fața sancțiunilor și procedurilor disciplinare oficiale.
- luarea măsurilor necesare pentru aplicarea în activitatea psihologilor a unor teste psihologice standardizate și etalonate, a unor teste cu licență, pentru a spori eficacitatea intervenției efective pe problemă, nu doar în urma evenimentelor înregistrate, a discuțiilor individuale, a aplicării interviurilor structurate.
- realizarea la nivelul serviciului de asistență psihologică a unei evidențe permanente referitoare la numărul de persoane private de libertate pe categorii: minori, femei, vârstici, persoane cu dizabilități fizice sau mentale, deprinderi decizionale scăzute, agresivi, autoagresivi, foști consumatori de substanțe psihotrope, beneficiari cu tratament psihiatric, risc de suicid, abuzați fizic, psihic, emoțional, sexual, deteriorare psihică generată de bătrânețe, aparținători ai comunității LGBT, refuz de hrană, etc.
- respectarea în cazul oricărui deces (cu sau fără violență) a prevederilor articolului 52 alin. (1) din Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal care prevede că "În cazul decesului unei persoane condamnate, administrația penitenciarului înștiințează de îndată judecătorul de supraveghere a privării de

libertate, parchetul și Administrația Națională a Penitenciarelor, familia persoanei decedate, o persoană apropiată acesteia sau, după caz, reprezentantul legal”.

Bacău, 11.01.2018